

FINANCIAL ASSISTANCE FOR THE SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES' TRANSITION EFFORT TO "GREEN ECONOMY" IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

ASISTENȚA FINANCIARĂ A EFORTULUI DE TRANZIȚIE LA „ECONOMIA VERDE” A IMM-URILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Corina GRIBINCEA¹
Cristina UNGUR²
Mihail CIOBANU³
Eugenia LUCAȘENCO⁴

Abstract

SMEs in their transition to the green economy are facing a number of barriers and constraints in many directions, from both employees and management, as well as from state institutions, suppliers, consumers, other companies and entities, which stops or it only slows this transition. The Republic of Moldova, following the path of the economic development model in the field of export, needs the transformation and modernization of the economy, innovative growth and efficient policies. The green economy has become a symbol of a more sustainable economy and society, which protects the environment for future generations, without allowing any group of people or countries to be isolated. The article studies the priority directions of development and transition to the green and circular economy in the EU and the Republic of Moldova, the regulatory barriers and constraints in the field, as well as the financial instruments for influencing the actors in the economic sector.

Key words: SMEs, transition, green economy, barriers and constraints, financial instruments.

JEL: M13, M21.

1. Introducere

Dezvoltarea durabilă și promovarea economiei verzi reprezintă priorități de dezvoltare atât la nivel global, cât și pentru Republica Moldova; însă sunt necesare eforturi susținute la nivel de țară: eficientizarea energetică, utilizarea surselor regenerabile, ecologizarea IMM-urilor, industrie, agricultura ecologică, transport durabil, producere (producție ecologic curată și consum durabil), achiziții publice durabile, construcții, educație durabilă. Problema atitudinii față de mediu este crucială pentru supraviețuirea omenirii. La nivel global, este tot mai recunoscută necesitatea realizării unei dezvoltări durabile ca parte a conceptului de *economie verde*. Cu toate acestea, situația economică specifică a țărilor dezvoltate și în curs de dezvoltare nu permite crearea unui set unificat de măsuri pentru introducerea de tehnologii ecologice pentru gestionarea rațională a naturii. Republica Moldova, urmând calea modelului de dezvoltare economică în materie de export, are nevoie de transformarea și modernizarea economiei, de creștere inovatoare și de politici eficiente. *Economia verde* a devenit un simbol al unei economii și a unei societăți mai durabile, care protejează mediul pentru generațiile viitoare, fără a nu permite izolarea niciunui grup de oameni sau țări.

2. Gradul de investigare

„Economia verde” este la moment un concept relativ nou. Noțiunea se bazează pe ideea reînvierii economiei după criza economică recentă, reducând în același timp riscurile ecologice și

¹ Superior Scientific Researcher, PhD, National Institute for Economic Research, Kishinev, Republic of Moldova, corina.gribincea@gmail.com

² Superior Scientific Researcher, PhD, National Institute for Economic Research, Kishinev, Republic of Moldova, cristinaungur@ymail.com

³ Scientific Researcher, Department for Social Research and Standard of Living, National Institute for Economic Research, Kishinev, Republic of Moldova, ciobanu.mihail.s@gmail.com

⁴ Scientific Researcher, PhD Student, National Institute for Economic Research, Kishinev, Republic of Moldova, eugenia_lucasenco@yahoo.com

rezolvând problemele asociate cu lipsa resurselor naturale. În lume, ecologizarea economiei este o parte importantă a eforturilor reînnoite pentru a integra problemele de mediu și sociale în procesul de luare a deciziilor economice centrale înainte și după Conferința ONU de la Dezvoltarea Durabilă din 2012. Putem remarca un șir de cercetări realizate de Alzawawi M, Abu, Huat și Mansor privind identificarea barierelor și constrângerilor în „economia verde”[1]. Utilizarea unor instrumente de politică fiscală [2, p.231–239]. Cinci bariere ce țin de cadrul de reglementare în calea adoptării practicilor de fabricație verzi [3, p.658–663].

Autorii Silajdžić, Kurtagić și Vučijak [4, p.376-384] într-un studiu despre antreprenorii din țări în tranziție, precum Bosnia și Herțegovina remarcă că aceștia nu sunt gata să-și asume riscul de a investi într-o ”afacere verde”, dar pe de altă parte nici instituțiile de stat și nici cele educaționale nu-și văd rolul lor.

IMM-urile în tranziția lor spre economia verde întâmpină o serie de bariere și constrângeri din mai multe direcții atât din partea angajaților și a managementului, cât și din partea instituțiilor de stat, a furnizorilor, consumatorilor, altor firme și entități, ceea ce stopează sau doar frânează această tranziție.

3. Scopul cercetării

constă în investigarea barierelor și a asistenței financiare de tranziție la „economia verde” a IMM-urilor din Republica Moldova pentru dezvoltarea economică și prosperarea societății actuale și viitoare.

4. Metode de cercetare

Pentru realizarea obiectivelor trasate, autorii au apelat la metoda istorică, analiză statistică, comparație, analiză sistemică, inducție, deducție etc.

5. Rezultate și analiză

Evoluția către o economie ecologică nu este, probabil, ca orice altă tranziție din istoria umană. Înțelegerea în creștere a faptului că degradarea climei și a mediului reprezintă o amenințare la existența umană a dus la căutarea de modele economice alternative, cum ar fi paradigma de creștere ecologică și la semnificația sa pentru procesul de creare a locurilor de muncă, pentru refacerea și dezvoltarea economiei. Omenirea recunoaște costurile crescânde ale modelelor de producție și consum, consumatoare de energie. Este timpul să ne deplasăm către o economie care oferă locuri de muncă ridicate și emisii reduse.

Criza financiară și economică mondială care a avut loc recent a condus la scăderea nivelului de investiții, astfel a apărut necesitatea de a impulsiona și relansa activitatea investițională din Europa. În acest scop a fost creat Planul de investiții pentru Europa, numit și Planul Juncker, care are 3 obiective: să înlăture obstacolele din calea investițiilor; să ofere vizibilitate și asistență tehnică pentru proiectele de investiții; să utilizeze mai eficient resursele financiare. Acest plan oferă posibilitatea de a accelera investițiile în proiecte strategice care vizează utilizarea eficientă a resurselor, economia circulară și combaterea schimbărilor climatice.

Fondul european pentru investiții strategice (FEIS), care stă la baza Planului de investiții pentru Europa, poate aduce o contribuție pozitivă importantă în promovarea și susținerea economiei verzi. Conform Planului de investiții pentru Europa se așteaptă ca prin FEIS să fie realizate proiecte investiționale în valoare de 392,6 miliarde de euro și aproximativ 945.000 de IMM-uri să beneficieze de aceste resurse financiare. Totodată, Uniunea Europeană a calculat că pentru segmentul de utilizare eficientă a resurselor sunt necesare investiții de până la 422–527 miliarde de euro [10].

Uniunea Europeană prin intermediul FEIS oferă noi structuri și oportunități de finanțare și poate fi intermediar în relația dintre finanțatori și promotorii de proiecte. Deseori, în statele cu acces la finanțare problematic, este greu să convingi finanțatorii să investească în modele noi de

afaceri așa cum sunt cele din sectoarele de mediu, de exemplu. În acest sens, se analizează posibilitatea de a crea platforme de investiții specifice pentru economia circulară pentru a facilita finanțarea în aceste sectoare deosebit de inovatoare.

Prin îmbunătățirea gestionării resurselor, întreprinderile europene pot economisi între 245 și 604 miliarde de euro pe an, adică echivalentul a 3–8 % din cifra de afaceri anuală. Valoarea comercială totală a produselor și tehnologiilor ecologice inovatoare din domeniul construcțiilor durabile, energiei din surse regenerabile, produselor bio și a reciclării din UE ar putea crește de la 92 miliarde de euro în 2006 la 259 miliarde de euro în 2020, generând crearea a peste 2,4 milioane de noi locuri de muncă.

Politica economică a Uniunii Europene este ferm orientată spre susținerea economiei circulare care va transforma economia europeană într-un sistem economic care utilizează resursele naturale în cel mai eficient mod, păstrează valoarea materialelor și produselor prin utilizarea lor circulară și reduce impactul negativ al activităților economice asupra mediului și sănătății. Economia circulară reprezintă o oportunitate pentru Europa săracă în resurse să asigure accesul la resursele vitale, să mențină competitivitatea globală și să asigure un mediu de înaltă calitate pentru oameni. Aplicarea abordărilor economiei circulare poate reduce emisiile industriale ale UE, reduce producția și expunerea la substanțe periculoase și poate contribui la atenuarea schimbărilor climatice. Cu efectele sale cu adevărat simbiotice asupra economiei și mediului, economia circulară este o modalitate de a atinge anumite obiective ale dezvoltării durabile ale ONU (ODD).

În decembrie 2015, Comisia Europeană a adoptat un **plan de acțiune pentru economia circulară** [7], în vederea stimulării ocupării forței de muncă, a creșterii economice și a investițiilor, precum și în vederea dezvoltării unei economii neutre din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon, eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor și competitive. Acest plan a contribuit la crearea noilor oportunități de afaceri și la dezvoltarea noilor piețe, atât în UE, cât și în afară. În anul 2016, activitățile circulare, cum ar fi repararea, reutilizarea sau reciclarea, au generat o valoare adăugată de aproape 147 de miliarde EUR, reprezentând investiții în valoare de aproximativ 17,5 miliarde EUR [10].

Pentru a accelera tranziția către o economie circulară, este necesar să se investească [9] în inovare și să se ofere sprijin pentru adaptarea bazei industriale. În perioada 2016-2020, Comisia Europeană a intensificat eforturile în ambele direcții, asigurând o finanțare publică pentru tranziție în **valoare totală de peste 10 miliarde EUR**. Aceasta cuprinde:

- 1,4 miliarde EUR din programul Orizont 2020 până în 2018 (în domenii precum industriile de prelucrare durabile, gestionarea deșeurilor și a resurselor, sisteme de fabricație cu circuit închis sau bioeconomia circulară), dintre care 350 de milioane EUR sunt alocate pentru asigurarea circularității materialelor plastice; Comisia a publicat un inventar [10] al proiectelor relevante pentru economia circulară finanțate în cadrul programului Orizont 2020 în perioada 2016-2018.
- cel puțin 7,1 miliarde EUR din politica de coeziune (1,8 miliarde EUR pentru adoptarea tehnologiilor eco-inovatoare în rândul IMM-urilor și 5,3 miliarde EUR pentru sprijinirea punerii în aplicare a legislației UE privind deșeurile). De asemenea, este disponibil un sprijin semnificativ prin specializarea inteligentă pentru inovarea și implementarea bazate pe piață;
- 2,1 miliarde EUR prin facilități de finanțare, cum ar fi Fondul european pentru investiții strategice și Innovfin;
- cel puțin 100 de milioane EUR au fost investite prin programul LIFE în peste 80 de proiecte care contribuie la o economie circulară.
- Prioritară în lista strategiilor elaborate în Republica Moldova pentru dezvoltarea națională actuală și viitoare este considerată Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020” care a fost aprobată prin Legea nr. 166 din 11.07.2012. Principalul scop al Strategiei este schimbarea paradigmei de dezvoltare economică - înlocuirea modelului inerțial de creștere,

bazat pe consum alimentat de remitențe, în favoarea unui model dinamic, bazat pe atragerea de investiții, precum și pe dezvoltarea industriilor exportatoare de bunuri și servicii. În contextul actual, acest scop nu poate fi realizat fără a lua în considerație practicile "verzi" de dezvoltare. Însă în această Strategie, prioritățile naționale au fost formulate destul de îngust cu focusare pe cele mai stringente probleme. Prin urmare, unica prioritate din SND Moldova 2020 care ține direct de economia verde este "Diminuarea consumului de energie prin sporirea eficienței energetice și utilizarea surselor regenerabile de energie". Încă o prioritate cu implicații "verzi" - Creșterea competitivității produselor agroalimentare și dezvoltarea rurală durabilă - a fost introdusă în iulie 2014, pentru a sublinia importanța agriculturii și dezvoltării rurale în procesul de negociere și accesare a fondurilor UE.

- Totuși, menționăm că Strategia Moldova 2020 prevede angajamentul Republicii Moldova de a întreprinde toate eforturile necesare pentru a asigura tranziția la o dezvoltare economică verde, care să promoveze principiile de dezvoltare durabilă și să contribuie la reducerea sărăciei, inclusiv prin asigurarea unei guvernări mai bune în domeniul dezvoltării durabile.

De menționat că responsabilitățile pentru o dezvoltare "verde" a Republicii Moldova revin preponderent Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. Cheltuielile generale prevăzute în anul 2019 pentru activitățile Ministerului ating valoarea de 2470,53 milioane lei.

Tabelul 1. Cheltuieli și active nefinanciare alocate Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului de la bugetul de stat

Cheltuieli și active nefinanciare, total	2470538,6
Servicii de stat cu destinație generală	1863,9
Cercetări științifice aplicate în direcția strategică „Patrimoniul național și dezvoltarea societății”	150,0
Cercetări științifice fundamentale în direcția strategică „Biotehnologie”	1713,9
Servicii în domeniul economiei	1663139,7
Sustținerea întreprinderilor mici și mijlocii	32500,0
Cercetări științifice aplicate în domeniul politicilor macroeconomice și programelor de dezvoltare economică, în direcția strategică „Materiale, tehnologii și produse inovative”	100,0
Politici și management în domeniul agriculturii, dezvoltării regionale și mediului	50577,4
Dezvoltarea durabilă a sectoarelor fitotehnie și horticultură	453260,4
Creșterea și sănătatea animalelor	3800,0
Dezvoltarea viticulturii și vinificației	48639,5
Subvenționarea producătorilor agricoli	892584,2
Securitate alimentară	500,0
Cercetări științifice aplicate în domeniul agriculturii, în direcția strategică „Biotehnologie”	75920,2
Sisteme de irigare și desecare	10422,5
Eficiență energetică și surse regenerabile	21217,1
Reglementare și control al extracției resurselor minerale utile	2457,5
Explorarea subsolului	3781,0
Implementarea proiectelor de dezvoltare regională	13359,1
Dezvoltarea drumurilor	39020,8
Dezvoltarea turismului	15000,0
Protecția mediului	222789,1
Prognozarea meteo	21982,9
Politici și management în domeniul protecției mediului	35591,2
Colectarea, conservarea și distrugerea poluanților organici persistenti, a deșeurilor menajere solide și a deșeurilor chimice	31892,7
Securitate ecologică a mediului	46167,1
Monitoringul calității mediului	74969,0

Protecția și conservarea biodiversității	10050,0
Radioprotecție și securitate nucleară	2136,2
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	406608,2
Învățământ	173700,4
Protecție socială	2437,3

Sursa: Ministerul Finanțelor. Legea Bugetului de stat pe anul 2019

6. Concluzii

Instrumentele politicii fiscale prevăd colectarea veniturilor, sau cheltuirea lor sau ambele. Aceasta include plățile și taxele, eliminarea subsidiilor dăunătoare, subsidierea sectoarelor verzi, alocare de fonduri, investițiile publice în infrastructură, procurările publice și alte mecanisme de piață. În general, instrumentele politicii fiscale sunt capabile să influențeze prețurile și, ca atare, sunt instrumente puternice pentru influențarea actorilor din sectorul economic.

Bibliografie

1. Alzawawi M.(2016), Drivers and obstacles for creating sustainable supply chain management and operations. Retrived March, 20
2. Doncean Marilena (2014), Strategic solution for pollution reduction and restoring the rural enviroment - green roofs, în *Lucrări Științifice, seria Agronomie*, vol. No.57, Editura Ion Ionescu de la Brad, 2014, pp.259-263
3. Geng, Y.; Doberstein, B. (2008), Developing the circular economy in China: Challenges and opportunities for achieving “leapfrog development”. *Int. J. Sustain. Dev. World* 15, 231–239.
4. Ghazilla, R. A. R., Sakundarini, N., Abdul-Rashid, S. H., Ayub, N. S., Olugu, E. U., & Musa, S. N. (2015). Drivers and Barriers Analysis for Green Manufacturing Practices in Malaysian SMEs: A Preliminary Findings. *Procedia CIRP*, 26, 658–663.
5. Silajdžić, I., Kurtagić, S. M., & Vučijak, B.(2015), Green entrepreneurship in transition economies: a case study of Bosnia and Herzegovina. *Journal of Cleaner Production*, nr.88, 376-384.
6. Ministerul Finanțelor. Legea Bugetului de stat pe anul 2019
7. Investment plan sector specific factsheet env clima. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/investment-plan-sector-specific-factsheet-env-clima_ro.pdf
8. COM 2015, 614.
9. https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=cei_cie_010&language=en
10. Raportul „Achieving Growth Within” (Realizarea creșterii în interior) (SYSTEMIQ în colaborare cu Fundația Ellen MacArthur). <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/Achieving-Growth-Within-20-01-17.pdf>
11. <https://ec.europa.eu/research/environment/index.cfm?pg=output&pubs=thematic>
12. Iordachi V. Gribincea C. Ungur C. Boldurat V. Crearea și organizarea clusterelor în Republica Moldova, Chisinau 2018, INCE, 85p.
13. Gribincea C., Gribincea A.A.(2019), Necesitatea creșterii economiei „verzi” ca premisă de integrare în spațiul european. In: *Materiale ale Conferinței științifico-practice cu participare internațională Teoria Și Practica Administrării Publice*, 17 mai, p. 272-276